

Asia: VN/13118/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunto säästöjen toteuttamistavoista

Kotoutumiseen ja sen edistämiseen suunnattu merkittävä leikkaus heikentää huomattavasti kuntien mahdollisuutta toteuttaa kotoutumislain veloituksia sekä kotoutujien mahdollisuutta suomen tai ruotsin kielen oppimiseen, kouluttautumiseen ja ylipäätään hallitusohjelmassa edellytettävään nopeaan kotoutumiseen ja siirtymiseen työmarkkinoille. On myös huomioitava, että leikkausten suuruus ei mitenkään ole tasapainossa sen kanssa, miten tehtäviä on esitetty poistettavaksi kunnilta ja hyvinvointialueilta. Esim. veloitteen poistaminen monikielisen yhteiskuntaorientaation järjestämiseen olisi tuonut kunnille todellista tehtävien vähennystä. Ajankohta näin merkittävälle leikkaukselle on äärimmäisen huono kunnille, jotka ovat jo budjettinsa ensi vuodelle tehneet. Sekä toimeentulotukeen että laskennallisiin korvauksiin liittyvät leikkaukset kohdistuvat mitä suurimmassa määrin kuntiin, joissa on paljon tilapäistä

suojelua saavia ukrainalaisia. Kuntien motivaatio ja kyky ottaa vastaan näitä henkilöitä kunnan asukkaaksi heikkenee näiden leikkausten myötä huomattavasti.

Lausunto laskennalliseen korvaukseen kohdistuvasta leikkauksesta (ml ns. korvausasetus)

Hallituksen esityksessä todetaan, että vuoden 2025 alussa voimaan tulevan kotoutumislain (681/2023) mukaisesti panostetaan erityisesti kotoutumisen alkuvaiheen palvelukokonaisuuteen, jolla tavoitellaan maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen nopeutumista. Samanaikaisesti kuntiin kohdistuvalla merkittävällä laskennallisten korvausten leikkauksella annettava viesti kunnille on päinvastainen. Valton toiminta näyttäytyy hyvin poukkoilevana eikä herätä luottamusta siihen, miten kuntia ja hyvinvointialueita jatkossakaan tuetaan kotoutumisen palvelujen järjestämisessä. Palvelujen järjestämiseen kohdentuva rahamäärä pienenee selvästi, joten palvelujen tarjoamisen mahdollisuudet heikkenevät. Tämä tulee näky-mään erityisesti työvoiman ulkopuolisille tarjottavien palvelujen järjestämisen vaikeutena, kielenoppimisen heikentymisenä ja sitä kautta kotoutumisen pitkittymisenä. Ylipäätään yhtäkkiset, pikaisesti voimaan tulevat lakimuutokset ovat omiaan heikentämään kuntien kotouttamisen kehittämistyötä.

Tulkkauskustannusten korvaus siirtyy osaksi laskennallista korvausta 1.1.2025. Jo tämä tulee muodostamaan riskin tulkkauksen käytön rajaamiseen erilaisissa asiakastilanteissa. Samaan aikaan voimaan tuleva merkittävä laskennallisen korvauksen leikkaus kasvattaa tätä riskiä entisestään. Tämä taas johtaa siihen, että asiakas ei riittävästi ymmärrä asiakastapaamisessa läpikäytyjä asioita, jolloin luottamus viranomaisen toimintaan horjuu ja kotoutuminen heikentyy.

Esityksessä todetaan myös, että kun toimeentulotukeen liittyvät säästöt alkavat toteutua, tehdään laskennallisiin korvauksiin tasokorotus, jolloin niihin kohdistuvien säästöjen vaikutus lievenee. Tämä tulisi kirjata asetukseen.

Kirjaus 18 vuotta täyttäneeseen kohdistuvasta korvauksesta on epäselvä ja eikä siitä selkeästi ilmene, ketä se koskee, joten siltä osin kirjausta olisi hyvä täsmentää.

Lausunto kumottaviksi esitetyistä pykälistä (normin purku)

13 § Kunnan kotoutumisohjelman sisältö

Hallitus esittää 3 momenttia kumottavaksi yhtenä säästötoimena kuntien tehtävien karsimiseksi, jolloin kunnilla ei olisi velvollisuutta laatia kotoutumisohjelmasta erillistä asiakirjaa. Kotoutumisohjelmaan kuuluvien palvelujen järjestäminen on kuitenkin edellytyksenä kotoutumislain mukaisten korvausten maksamiselle, joten asiakirjan avulla tulisi todennetuksi oikeus laskennallisiin korvauksiin tältä osin. Kotoutumisohjelmaan sisältyvien palveluiden kirjaamatta jättäminen asiakirjaksi ei tuota sellaista tehtävien vähennystä, joka voisi olla perusteena laskennallisten korvausten leikkaamiselle.

14 § Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi.

Hallitus esittää 14 §:ään lisättäväksi uudet momentit 4–5 momentit. Näillä lisäyksillä mahdollistetaan osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi monialaisena tilanteessa, jossa maahanmuuttajan kotoutumisen edistäminen edellyttää kunnan sekä hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien 12 §:ssä tarkoitettujen palvelujen yhteensovittamista tai jossa lapsen palvelutarpeisiin ei saada vastattua muulla asiakassuunnitelmalla. Lisäksi hallitus on esittänyt lisättäväksi 6 momentin, jonka mukaan 1 momentissa kuvatusta kolmen vuoden määräajasta liittyen ensimmäisen oleskeluvan tai oleskelukortin myöntämiseen taikka oleskeluoikeuden rekisteröimiseen voisi olla tarpeellista voida poiketa ihmiskaupan uhrin osalta. Tällainen tarve voi johtua esimerkiksi siitä, että henkilö on ollut ihmiskaupan uhrina maahantulon alkuvaiheessa eikä ole voinut osallistua kotoutumispalveluihin asemansa takia. Tämän kirjauksen tulisi olla vahva, koska kuvattu tilanne on enemmän todennäköinen kuin mahdollinen.

On myös tilanteita, joissa työperustaisesti tullut, pitkään Suomessa vieraskielisenä työskennellyt henkilö tarvitsisi kotoutumispalveluita jäädessään työttömäksi tai jos henkilön kotoutumiseen käytettävät voimavarat ovat heikot vian, vamman tai sairauden takia tai lähtömaassa koetun trauman vuoksi.

15 § Monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi

Pykälän 15 kumoaminen poistaa veloitteen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioimisen monialaisena. Tämän pykälän poistaminen asettaa sekä työvoimaviranomaisen, että kunnan arviointia tekevän työntekijän ammattitaidolle uudenlaisia haasteita. Saattaa syntyä tilanteita, joissa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnissa ei osata kiinnittää huomiota sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja edellyttäviin seikkoihin. Tällöin syntyy riski tarvittavien terveydellisten hoitojen tai sosiaalipalvelujen saamisen viivästymiselle. On selvää, että tämä osaltaan heikentää kotoutumisen sujuvaa etenemistä tai edes sen alkamista. Tämän pykälän poistamisella voi suoraan olla vaikutusta myös kotoutumissuunnitelman laatimiseen ja erityisesti siihen, miten asiakas kykenee sitä toteuttamaan. Ilman velvoittavuutta hyvinvointialueen sitouttaminen monialaisen osaamisen ja palvelutarpeen arviointiin osallistumiseen muodostuu monella alueella ongelmalliseksi hyvinvointialueiden nykytilan-ne huomioiden. Mikäli ehdotetut lakimuutokset toteutuvat, tulee arvioida, palvellaanko työllistymistä tukevan monialaisen palvelun tarpeessa olevaa kotoutujaa kotoutumislain vai TYM-lain perusteella.

45 § Kotoutumisen edistämisen suunnittelu ja kehittäminen kunnassa.

Ehdotetaan, että pykälässä mainittuja kunnalle asetettuja velvoitteita karsitaan ja kevennetään. Pykälän toisen momentin kumoamisen myötä maahanmuuttajien työllisyyttä, koulutusta, hyvinvointia ja terveyttä, asumista, osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, oman kielen ja kulttuurin ylläpitämisen mahdollisuuksia sekä hyvien väestösuhteiden edistämistä koskevien tavoitteiden, toimenpiteiden, mittareiden ja vastuutahojen asettaminen sekä yhteistyön ja seurannan velvoite poistetaan. Näin vähennetään kunnan velvoitteita, mutta samalla heikennetään kotoutumisen edistämistä ja palvelujen vaikuttavuutta. Tämä heikennys vaikuttaa suoraan maahanmuuttajille suunnattujen palvelujen saatavuuteen, saavutettavuuteen ja laadukkuuteen. Vaikutus ulottuu myös työ- ja koulutusperusteisten maahanmuuttajien houkutteluun sekä pitovoimatekijöihin, jolloin työvoiman saatavuus heikkenee. Laskennallisten korvausten avulla kunta on voinut järjestää palveluja, joita myös muut kuin pakolaisuuden perusteella maahan tulleet ovat voineet hyödyntää.

Lausunto kevennettävistä tehtävistä (normin purku)

Ei erikseen lausuttavaa, koska sisältyy edelliseen kohtaan.

Juhala Päivi
Satakunnan ELY - Satakunnan ELY-keskuksen ja Satakunnan TE-toimiston
yhteinen lausunto